

Sammanfattning

Fråga om en befattning som forskningsdirektor i en stiftelse som driver ett internationellt och ekumeniskt institut för forskning i freds- och rättvisefrågor har tidsbegränsats i strid mot bestämmelserna i anställningsskyddslagen.

ARBETSDOMSTOLENDOM
2003-04-16
StockholmDom nr 34/03
Mål nr A 122/02**KÄRANDE**

Kyrkans Akademikerförbund, Box 19609, 104 32 STOCKHOLM
Ombud: jur. kand. Robert Svec, adress som ovan

SVARANDE

1. Arbetsgivaralliansen Branschkommitté Ideella och Idéburna Organisationer, Box 19143, 104 32 STOCKHOLM
2. Stiftelsen Liv och Fred Institutet, Box 1520, 751 45 UPPSALA
Ombud för 1 och 2: förbundsjuristen Sven Lindvall, adress som 1.

SAKEN

Brott mot anställningsskyddslagen m.m.

Mellan Kyrkans Akademikerförbund (Akademikerförbundet) och Arbetsgivaralliansen Branschkommitté Ideella och Idéburna Organisationer (Arbetsgivaralliansen) föreligger kollektivavtal. Stiftelsen Liv och Fred Institutet (LPI) är genom medlemskap i Arbetsgivaralliansen bunden av avtalet.

Akademikerförbundets medlem R.P. anställdes år 1998 som forskningsdirektor vid LPI för tiden den 1 september 1998 – 31 augusti 2002.

Tvist har uppkommit mellan parterna i frågan om R.P:s tidsbegränsade anställning strider mot anställningsskyddslagen (LAS) och mellan parterna gällande kollektivavtal. Lokal och central tvisteförhandling har ägt rum utan att parterna kunnat enas.

Bakgrund

LPI är ett internationellt och ekumeniskt institut för forskning i freds- och rättvisefrågor. LPI grundades år 1985 som ett resultat av Den Kristna Världskonferensen Liv & Fred som hölls i Uppsala år 1983. LPI har huvudkontor i Uppsala, regionalkontor i Nairobi och lokala kontor i Kongo-Kinshasa och Kongo-Brazzaville. Regionalkontoret samordnar och stöder institutets arbete i Afrikas Horn. LPI har en internationell styrelse vars ledamöter tillsätts för en period på fyra år. Inom styrelsen finns ett arbetsutskott bestående av styrelsens nordiska ledamöter.

LPI:s forskning utgår från kristet etiska aspekter och inriktas på angelägenheter som internationella konflikter och möjligheter till samverkan länder emellan i syfte att stödja kristenhetens medverkan till folkförsoning, fred och rättvisa. Arbetet är globalt och LPI samarbetar med kyrkor, internationella ekumeniska organ och andra organisationer oavsett etnisk, politisk och religiös bakgrund.

LPI:s forskning omfattar huvudsakligen tre teman: religionens roll i konflikt och fred, mänskliga rättigheter och ekonomisk rättvisa samt konflikthantering genom icke-våldsmetoder. Några forskningsprojekt har utvecklats i riktning mot aktiva program för konflikthantering. LPI har en s.k. ”bottom-up”-filosofi och engagerar framför allt lokala resurser i arbetet för fred och demokrati. De handlingsorienterade programmen finns främst i Afrikas Horn men expanderar även i Kongo-Brazzaville, Kongo-Kinshasa, Sri Lanka och Mellanöstern. LPI får förfrågningar angående aktiva fredsbyggande projekt. Ett nytt forskningsområde är globalisering och dess roll i hur konflikter skapas. LPI eftersträvar ett närmare samarbete med universitet och andra forskningsinstitut.

Sida, svenska och danska utrikesdepartementen samt Svenska kyrkan är de huvudsakliga givarna av institutionsstöd till LPI. Stöd till projekt och program kommer från ett antal organisationer som kyrkor, internationella stiftelser och organisationer samt organisationer knutna till olika länders regeringar.

Yrkanden m.m.

Akademikerförbundet har i Arbetsdomstolen väckt talan mot arbetsgivarparterna och yrkat att domstolen dels skall förklara att R.P:s tidsbegränsade anställning skall gälla tills vidare, dels förplikta LPI att

1. till R.P. utge allmänt skadestånd med 40 000 kr för brott mot anställnings-skyddslagen,
2. till Akademikerförbundet utge allmänt skadestånd med 40 000 kr för kollektivavtalsbrott,
3. till R.P. utge ekonomiskt skadestånd fr.o.m. den 1 september 2002 t.o.m. 31 januari 2003 med 32 000 kr per månad.

Ränta enligt 6 § räntelagen yrkas på de allmänna skadeståndsbeloppen från dagen för delgivning av stämning (den 28 juni 2002) och på det ekonomiska skadeståndet från respektive månadsbeloppets förfallodag, den 25:e i varje månad, allt tills full betalning sker.

Akademikerförbundet har förbehållit sig rätten att väcka talan i fråga om ekonomiskt skadestånd för tiden efter huvudförhandling i målet.

Arbetsgivarparterna har bestritt käromålet. Inget belopp har vitsordats som skäligt, men en lön motsvarande 32 000 kr per månad har vitsordats. Arbetsgivarparterna har inte haft något att erinra mot sättet att beräkna ränta eller mot att Akademikerförbundet förbehållit sig rätt att återkomma med krav avseende tiden efter huvudförhandling i målet.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader.

Till utveckling av talan har parterna anfört i huvudsak följande.

Akademikerförbundet

Verksamheten vid LPI:s huvudkontor i Uppsala är uppdelad i tre enheter: exekutivdirektorns funktion, forskningsenheten och programmet för konflikthantering. Exekutivdirektorn är ansvarig för ledningen av verksamheten inför LPI:s styrelse. I detta arbete biträds denne av tre direktorer, nämligen direktorn för forskning, direktorn för kommunikation och samordning samt direktorn för konflikthantering. Vid LPI finns sammanlagt omkring tio anställda.

Anställningen som exekutivdirektor innehas sedan december 2000 av E.J.. I botten har denne en tillsvidaranställning som forskare vid institutet medan anställningen som exekutivdirektor är ett förordnande på fyra år. Anställningen som direktor för kommunikation och samordning innehas sedan juli 2001 av journalisten T.S.. Denne är anställd tillsvidare. Anställningen som direktor för konfliktlösning innehas för närvarande av medborgaren i Haiti C.W.. Anställningen som direktor för forskning innehades under åren 1998-2002 av medborgaren i Sri Lanka R.P.. Både R.P:s och C.W:s anställningar har begränsats till fyra år.

R.P., som är prästvigd samt teologie doktor, sökte och erhöll år 1998 den utlysta befattningen som forskningsdirektor vid LPI. Enligt anställningsavtalet anställdes han för tiden den 1 september 1998 – 31 augusti 2002. Med bibehållande av sin anställning som forskningsdirektor tjänstgjorde han under år 2000 som tillförordnad exekutivdirektor.

R.P. utförde arbetsuppgifter som ingår i LPI:s ordinarie verksamhet. Hans arbete var inte begränsat till något eller några särskilda projekt och var inte heller i övrigt av kort varaktighet. Tvärtom utgjorde R.P:s arbete en del av LPI:s kärnverksamhet. Det finns ett bestående behov av att få dessa arbetsuppgifter utförda. I LPI:s eget material betecknas denna del av verksamheten som en av de fyra hörnstenarna i verksamheten.

R.P. skulle i sitt arbete fullgöra följande uppgifter.

1. Identifiera forskare från hela världen och anlita dem för att skriva manuskript i olika forskningsämnen.
2. Korrespondera med forskare för att bedöma framsteg i deras arbete.
3. Förhandla och ingå avtal med forskare och säkerställa att gjorda överenskommelser fullföljs, att betalningar görs i tid och att manuskript överlämnas såsom överenskommit.
4. I det fall överenskommelsen inte fullföljs initiera en dialog med forskaren, antingen per korrespondens eller också genom personligt besök, för att reglera förhållandet parterna emellan.
5. Svara för att forskningsmanuskripten sänds till minst två olika personer för granskning och att i sin tur deras kommentarer tillställs forskarna för ytterligare överväganden och eventuell revidering av manuskripten.
6. Sedan manuskripten reviderats diskutera redigering och publicering med direktorn för kommunikation och samordning.
7. När forskningsrapporterna tryckts tillse att dessa distribueras till personer förtecknade på en särskild sändlista.

8. I samarbete med direktorn för konflikthantering förbereda och arrangera seminarier och konferenser för att dela forskningsinformation med det akademiska samfundet.
9. I samband med arrangerandet av seminarier och konferenser tillse att en plats för evenemanget bestäms, boka hotell för gästerna, upprätta och avsända inbjudningsbrev, sända information till internationella deltagare för att försäkra att de erhåller visum i god tid, i samarbete med ekonomifunktionen översända pengar till internationella deltagare för inköp av biljetter och även i övrigt ansvara för det faktiska genomförandet.
10. Initiera, planera och koordinera forskningsprojekt i enlighet med befattningsbeskrivningen. Härför ägnas mycket tid att identifiera forskningsinstitutioner och att förhandla med forskare, att samarbeta och delge information och idéer för att formulera forskningsprojekt. Detta infattar även att korrespondera med forskare och forskningsinstitut i frågor om samarbete beträffande forskningsprojekt liksom resor utomlands för att träffa forskare och diskutera forskningsprojekten.
11. Rapportera till bidragsgivare var sjätte månad och då ett forskningsprojekt var slutfört upprätta en slutrapport, ett mycket tidskrävande arbete.
12. Utarbeta budget för forskningsenheten och samarbeta med andra kollegor för att ta fram budget för LPI i dess helhet.
13. Medverka i styrgruppen vilken samlas två timmar varje vecka för att diskutera, planera och ta beslut i frågor som rör LPI. Dessa frågor är inte endast att hänföra till forskningsenheten utan omfattar även frågor rörande ekonomi, policy, personal och administration. Direktörerna vid kontoret i Uppsala ägnar, tillsammans med kollegorna, mer än 90 procent av sin tid att hantera frågor som rör administration och att finna bidragsgivare till LPI:s verksamhet. På grund av arbetets administrativa karaktär är de fyra direktörerna beroende av varandra och arbetar nära tillsammans för att fullgöra LPI:s uppdrag.
14. Deltaga i de återkommande måndagsmötena där alla anställda samlas för att diskutera veckans angelägenheter och delge sina reserapporter.
15. Eftersom LPI inte disponerar en donationsfond har det ålegat de anställda att värva bidragsgivare för verksamheten för att bestrida kostnaderna för dels projekt, dels löner och driften av LPI:s huvudkontor. Samtliga vid LPI har medverkat i denna uppgift. För R.P. har detta inneburit många resor för att träffa presumtiva bidragsgivare och därvid diskutera och presentera LPI:s olika projekt.

Sammanställningen visar att anställningen som forskningsdirektor inte är en anställning för en forskare eller ens en gästforskare. Det är ett administrativt arbete i vilket forskningsdirektorn har att tillse att olika projekt administreras på ett korrekt sätt, att forskningsarbetet är fokuserat och att medel kan säkras för att genomföra forskningen. Som framgår av LPI:s egen förvaltningsberättelse genomförs forskningsverksamheten huvudsakligen genom att forskningsuppdrag läggs ut till avlönade forskare runt om i världen, rekryterade för varje enskilt projekt. Det erfordras således inte att forskningsdirektorn för egen del engagerar sig i forskning eller producerar forskningsmaterial för publicering. Av befattningsbeskrivningen framgår också att forskningsdirektorn inte är anställd för något sådant ändamål.

R.P. ingick i LPI:s styrelse under perioden 1995-1998. År 1997 beslutade styrelsen att samliga direktorer skulle anställas för viss tid med en inledande period om fyra år med möjlighet till förlängning med ytterligare fyra år. Enligt beslutet är en ytterligare förlängning möjlig om två tredjedelar av styrelsen ansluter sig till detta. R.P. var emellertid inte närvarande när styrelsen inom lyckta dörrar fattade detta beslut. Han har inte heller i egenskap av styrelseledamot medverkat till eller godkänt tidsbegränsade anställningar. R.P. var inte väl insatt i anställningsfrågorna. Han hade ingen som helst kännedom om svensk arbetsrätt.

R.P. måste ha både arbetstillstånd och uppehållstillstånd för att kunna arbeta vid LPI. För att erhålla nödvändiga tillstånd måste han ha skriftligt erbjudande från LPI om arbete med lön enligt gällande avtal samt vara tillförsäkrad bostad. Sådana erbjudanden för tillfällig anställning har han också kunnat visa för Migrationsverket. LPI har emellertid aldrig medverkat till att R.P. skall erhålla permanent uppehållstillstånd i Sverige för sin anställning. Ansökan om permanent uppehållstillstånd kan prövas redan vid första ansökningstillfället om det framgår att avsikten är en permanent bosättning i Sverige. En förutsättning för detta hade varit att R.P. av LPI blivit erbjuden en anställning tills vidare, men eftersom LPI inte haft denna avsikt har R.P. varit förhindrad att ansöka och erhålla permanent uppehållstillstånd. Under 2002 beviljade Migrationsverket 422 personer från länder utanför Norden, EU och EES permanent uppehållstillstånd. Det finns således ingen grund för att, som arbetsgivarparterna påstår, uppehålls- och arbetstillståndsbestämmelserna utgör skäl att tidsbegränsa R.P:s anställning och att det av denna anledning skulle vara förenat med stora svårigheter för honom att komma ifråga för en tillsvidareanställning.

R.P:s skattebefrielse för bostadsförmån har helt byggts på uppgifter från LPI. Av ansökan till forskarskattenämnden framgår inte vilka arbetsuppgifter R.P. hade. De av myndigheten fattade besluten kan inte tas till intäkt för att R.P. faktiskt bedrivit forskning vid LPI. Den skattelättnad han erhållit har även varit till fördel för LPI som sluppit erlagga arbetsgivaravgift och sociala avgifter. Eftersom avgiften för ålderspensionen baserats på erhållen lön utan inräknande av bostadsförmån har även detta minskat LPI:s kostnader.

LPI lämnade i april 2002 till Akademikerförbundet ett förslag till kollektivavtal innefattande en reglering av möjligheterna att tidsbegränsa anställningsavtal. Förslaget ledde inte till att något sådant kollektivavtal träffades mellan LPI och Akademikerförbundet. I det kollektivavtal som föreligger mellan parterna finns dock en viss reglering av rätten att anställa för begränsad tid. Den bestämmelse som är av intresse innehåller följande.

.....

Mom 2 tidsbegränsad anställning

De tidsbegränsade anställningsformerna i LAS gäller med tillägg enligt nedan.

Mom 2:1 Volontärt och diakonalt arbete mm

Avtal om anställning på viss tid får träffas om anställningen avser volontärt eller diakonalt arbete mm. Med detta förstås en anställning som innefattar arbete och planlagd utbildning under viss handledning. Sådan anställning får pågå under längst ett år. Vid anställning enligt detta moment gäller inte lägstlönerna enligt aktuellt löneavtal.

I kollektivavtalet föreskrivs således att undantag från de dispositiva bestämmelserna i LAS endast skall göras i de avseenden där så uttryckligen framgår av avtalet, dvs. att undantag enbart gäller för diakonalt och volontärt arbete under högst ett år.

Som framgår av sammanställningen över R.P:s arbetsuppgifter är arbetet som forskningsdirektor en permanent funktion som LPI har avsatt medel för i budgeten. Att LPI har ett fortlöpande behov av att få arbetsuppgifterna utförda understryks också av att R.P. anställdes när den tidigare forskningsdirektorn L.M:s tidsbegränsade anställning upphörde. Före henne har ytterligare två personer innehått denna anställning. Arbetet är inte fristående inom den totala ramen av den verksamhet som LPI bedriver. R.P. har inte utfört sina arbetsuppgifter på ett sätt som skiljer sig från det traditionella arbets sättet inom LPI. Han har dessutom alltid utfört sitt arbete till LPI:s fulla belåtenhet och rönt stor uppskattning för sina insatser.

LPI disponerar självständigt över erhållna institutionsbidrag (core funding) och avgör hur dessa medel skall användas. Dessa bidrag har LPI erhållit under en lång rad av år och verksamheten som bedrivs är därför att anse som den ordinarie verksamheten. Beslutet att inte förlänga R.P:s anställning har inte heller haft som bakgrund att bidragen har upphört.

Tidsbegränsade anställningar är inte sedvana inom den bransch som LPI verkar i. Däremot har LPI systematiskt anställt utlänningar med mycket begränsad insikt i svensk rätt för viss tid i arbeten där förutsättningar för detta enligt LAS inte har funnits. Det bör framhållas att ingen behörig företrädare för Akademikerförbundet har, vare sig uttryckligen eller konkludent, godkänt de tidsbegränsade anställningarna vid LPI.

Tidsbegränsade anställningar har inte använts för att ge ett förstärkt anställningsskydd för anställda från något annat land. Sådana motiv anfördes inte vid beslutsfattandet. Inte heller medför en tidsbegränsad anställning något förstärkt skydd, eftersom sådana anställningar upphör vid anställningstidens utgång medan en tillsvidareanställning bara kan upphöra antingen genom en sakligt grundad uppsägning eller ett avskedande som förutsätter att arbetstägaren grovt åsidosatt sina åligganden mot arbetsgivaren. En tillsvidareanställning ger således det starkaste anställningsskyddet.

R.P:s tidsbegränsade anställning strider mot såväl huvudregeln i 4 § första stycket LAS, undantaget enligt 5 § första stycket LAS som kollektivavtalets regler om tidsbegränsad anställning. Några förutsättningar för en tidsbegränsad anställning har således inte förelegat vid anställningen av R.P.. På grund härav skall hans anställning förklaras gälla tills vidare och LPI åläggas skyl-

dighet att till R.P. och Akademikerförbundet utge allmänt skadestånd. Det sätt som R.P:s anställning har tidsbegränsats på står vidare, vid jämförelse med E.J:s och T.S:s anställningar, i strid med god sed på arbetsmarknaden.

Arbetsgivarparterna

Tidsbegränsning av R.P:s anställning har skett med stöd av 5 § första stycket första punkten LAS. Det av Akademikerförbundet åberopade kollektivavtalet innehåller bestämmelser om en viss utvidgning av möjligheterna att tidsbegränsa anställningar, men stadgar uttryckligen att LAS i övrigt gäller. Avtalets reglering är inte tillämplig på R.P:s anställning. Tvisten skall således bedömas enligt regleringen i LAS. Det saknas utrymme för en prövning av kollektivavtalsbrott eftersom LPI endast åberopat 5 § första stycket första punkten LAS. Anställningsformen för såväl R.P. som hans företrädare har varit känd av den fackliga organisationen vid LPI.

Anledningen till att LPI under lång tid använt sig av tidsbegränsade anställningar för den aktuella befattningen är bl.a. följande.

LPI startades som ett rent forskningsinstitut 1985. Syftet enligt stadgarna var att bedriva forskning. Från början fanns det endast en befattning med funktion som både exekutivdirektor och forskningsdirektor. R.W. var den förste innehavaren av befattningen. Han var kontraktsanställd. Åren 1989-90 innehade S.N. denna befattning. Under 1990-talet, när ekonomin såg ljus ut, bestämde styrelsen att befattningen skulle delas upp i två befattningar och att ytterligare befattningar skulle inrättas. Då tillkom bl.a. befattningen som forskningsdirektor. Avsikten var att befattningen skulle innehas av personer med en internationell koppling och att innehavarna skulle växla så att LPI skulle dra nytta av personer med erfarenheter från olika delar av världen. Något formellt beslut att det endast är ”utlänningar” som kan komma ifråga för befattningen föreligger inte.

Befattningen är särskilt inrättad för att spegla den internationella karaktären och inriktningen på den forskning som LPI bedriver. Befattningen tillsätts medvetet med personer från olika delar av världen i syfte att dessa på bästa sätt skall kunna spegla pågående konflikter i olika världsdelar. Detta är befattningens grundkonstruktion, som förutsätter att den tidsbegränsas. Samtliga innehavare av befattningen har också varit väl medvetna om befattningens karaktär och har accepterat förutsättningarna i form av bl.a. tidsbegränsningen. Så gjorde även R.P. när han sökte och erhöll befattningen. Av den befattningsbeskrivning som gäller för forskningsdirektorn framgår klar och tydligt att det ingår ett eget forskningsansvar även om den uppgiften inte kommer i första hand. Övriga befattningar vid LPI är av typisk lednings-, administrations- eller informationskaraktär, med undantag för sådana som avser direkt specifika projekt.

För att öka möjligheten för utländska forskare att söka befattningen vill LPI stärka anställningstryggheten för dem. Genom att garantera så lång anställning som fyra år, trots att finansiering kanske bara finns för två år, kan de planera på ett sätt som inte gäller för övriga anställda. De tillsvidareanställda

har ett sämre anställningsskydd med hänsyn till att hela LPI:s verksamhet är ett stort projekt och ingen tillsvidareanställd forskare (eller motsvarande) kan garanteras anställning så länge som fyra år.

Hade befattningen inte varit tidsbegränsad skulle det på grund av de svenska reglerna för uppehålls- och arbetstillstånd, såvitt arbetsgivarparterna känner till, varit förenat med stora svårigheter för utländska forskare att över huvud taget komma ifråga för anställning. Detta gäller även för R.P.. Dessutom finns det möjlighet till skattelättnader vid anställning av utländska forskare i Sverige för en begränsad tid. Sådana möjligheter föreligger, såvitt arbetsgivarparterna känner till, inte vid en anställning tillsvidare.

Arbetsgivarparterna har efter kontakter med tjänstemän på Migrationsverket och Riksskatteverket uppfattat att tidsbegränsad anställning är en förutsättning för att få uppehålls- och arbetstillstånd samt skattebeslut. Dessa myndigheters svar bygger dock inte på en arbetsrättslig bedömning. De beslut av detta slag som fattats rörande R.P. är kopplade till förhållandet att det är fråga om en tidsbegränsad anställning.

E.F. anställdes som forskningsdirektor för en fyraårsperiod, 1990-94. Där- efter anställdes L.M. som forskningsdirektor. Även hon erhöll en fyraårs- anställning. När hennes period var över sökte man efter en person från annan del av världen och med en annan inriktning på sin forskning. Valet föll på R.P.. Under ca ett år, 1999-2000, upprätthöll han även befattningen som exekutivdirektor i avvaktan på en ordinarie befattningshavare.

På samma sätt som gällt för alla innehavare av denna befattning omfattade R.P:s anställning fyra år. Detta är ett väl etablerat anställningsförfarande, alltså en väl förankrad branschpraxis som också stämmer väl överens med vad som enligt sedvänja generellt gäller på svensk arbetsmarknad såväl när det gäller forskningsanställningar vid universitet och forskningsråd som med missions-/utlandsarbete inom ekumenisk verksamhet. Ingen av dem som under årens lopp sökt och erhållit dessa befattningar har någonsin ifrågasatt tidsbegränsningen. Inte heller R.P. ifrågasatte tidsbegränsningen när han ingick sitt anställningsavtal. Enligt LPI:s uppfattning var han vid tidpunkten för ingåendet av anställningsavtalet väl insatt i anställningsfrågorna, bl.a. genom att han i flera år varit ledamot av LPI:s styrelse och i denna egenskap medverkat till och godkänt ett flertal liknande anställningskontrakt. Han har dessutom själv vikarierat som chef och har som sådan tillräcklig kunskap om svensk arbetsrätt. Förhållandet har varit känt för Akademikerförbundet som också i samband med tvisteförhandlingarna rörande tidsbegränsningen av R.P:s anställning krävde en tidsbegränsad förlängning av hans anställning.

Befattningen som forskningsdirektor är en forskartjänst och R.P. anställdes på grund av sina kvalifikationer som forskare. Att det ingår administrativa uppgifter i arbetet innebär inte att det är fråga om en administrativ befattning. Inriktningen av arbetsuppgifterna var styrda utifrån R.P:s särskilda kompetens och avsedd att vara tidsbegränsad. Hans anställning var helt externfinansierad. Den främsta arbetsuppgiften var att initiera, planera och koordinera LPI:s forskningsarbete.

Domskäl

Akademikerförbundets medlem R.P. anställdes år 1998 som forskningsdirektor vid LPI för tiden den 1 september 1998 – 31 augusti 2002. Den huvudsakliga tvistefrågan i målet är om denna tidsbegränsade anställning strider mot anställningsskyddslagen och därför på förbundets begäran skall förklaras gälla tills vidare.

Enligt Akademikerförbundets mening saknas stöd för tidsbegränsningen av anställningen såväl i anställningsskyddslagen som i mellan parterna gällande kollektivavtal. Enligt arbetsgivarparterna är tidsbegränsningen tillåten enligt 5 § första stycket första punkten anställningsskyddslagen eftersom den för- anleds av arbetets särskilda beskaffenhet.

Målet har avgjorts efter huvudförhandling. Vid denna har på Akademikerförbundets begäran R.P. hörts under sanningsförsäkran samt B.J. och J.G. hörts som vittnen. På arbetsgivarparternas begäran har L.R. och E.J. hörts under sanningsförsäkran. Parterna har vidare åberopat viss skriftlig bevisning.

Något om den rättsliga regleringen m.m.

Anställningsskyddslagen utgår från att anställningsavtal som regel gäller tills vidare. Av lagen framgår dock att en anställning får tidsbegränsas bl.a. om det för- anleds av arbetets särskilda beskaffenhet. Vidare framgår av lagen att andra regler kan gälla till följd av bestämmelser i författning eller kollektivavtal. Det har i målet inte gjorts gällande att det skulle föreligga någon bestämmelse i kollektivavtal eller annan författning än anställningsskyddslagen som skulle ha gett LPI rätt att tidsbegränsa R.P:s anställning. Det har inte heller gjorts gällande i målet att det skulle föreligga någon kollektivavtalsreglering som innebär en begränsning av de möjligheter anställningsskyddslagen ger att tidsbegränsa en anställning. Vad Arbetsdomstolen har att ta ställning till är alltså om det har funnits förutsättningar att tidsbegränsa R.P:s anställning med stöd av anställningsskyddslagen.

Såvitt är av intresse i målet kan enligt 5 § första stycket första punkten anställningsskyddslagen en anställning tidsbegränsas om det för- anleds av arbetets särskilda beskaffenhet. Den närmast motsvarande regeln i 1974 års anställningsskyddslag tillämpades så att en begränsning av anställningstiden med stöd av den regeln ansågs tillåten bara när arbetsuppgifterna till sin natur var på något sätt tidsbegränsade. Av förarbetena till den i målet aktuella bestämmelsen i 1982 års anställningsskyddslag framgår att en viss utvidgning av utrymmet för tidsbegränsning åsyftades med den nya regleringen (prop. 1981/82:71 s 119 ff.). I motiven uttalas bl.a. följande.

I de nyss beskrivna fallen kan de omständigheter under vilka verksamheten bedrivs motivera att man tillåter tidsbegränsning av anställningsavtal på grund av arbetets särskilda beskaffenhet. En viktig omständighet i åtskilliga hithörande fall är att statsmakterna har genom beslut om finansieringen eller på annat liknande sätt på förhand dragit

upp den tidsmässiga ramen för en viss verksamhet som det ankommer på en myndighet att genomföra, eller i varje fall undandragit myndigheten själv möjlighet att besluta om denna ram. Man kan vidare urskilja det ifrågavarande arbetet som något fristående inom den totala ramen av den verksamhet som bedrivs, inte med nödvändighet så att arbetsuppgifterna som sådana till sin art skiljer sig från vad som eljest förekommer i verksamheten men väl så att författningsbestämmelser, en annan myndighets beslut eller andra liknande omständigheter föranleder att ett på förhand avgränsbart arbete måste utföras vid en viss tid och med en personal med vissa kvalifikationer. Har man då inte i och för sig anledning att räkna med ytterligare liknande uppdrag som skapar sysselsättning i omedelbar anslutning till det första arbetet och är inte heller i övrigt omständigheterna sådana att det ter sig praktiskt genomförbart och meningsfullt med tillsvidareanställning, bör det anses röra sig om arbete av särskild beskaffenhet i den här behandlade meningen. Detsamma gäller anställningar där det ligger i arbetets natur att en viss arbetstagare inte bör komma i fråga för fortsatt anställning, när den förutbestämda perioden har gått till ända.

Står tidsbegränsningen av R.P:s anställning i strid med anställningsskyddslagen?

Enligt Akademikerförbundet är forskningsdirektorns arbetsuppgifter löpande förekommande administrativa uppgifter som inte kan anses motivera en tidsbegränsning.

Arbetsgivarparterna har anfört att institutet tillämpat tidsbegränsad anställning även för R.P:s företrädare på den aktuella befattningen under 1990-talet och att anledningen till detta, samt till att institutets styrelse också fattat ett beslut om att tillämpa sådan anställningsform för bl.a. denna befattning, i sammandrag främst är följande. LPI:s uppgift är bl.a. att stödja forskning i olika frågor som kan aktualiseras av förhållandena i olika delar av världen. Det har då ansetts värdefullt att forskningsdirektorn, som har att leda och samordna denna forskning för LPI:s del, kommer från den del av världen som forskningen gäller och därmed har goda kunskaper om och erfarenheter av den problematik som föreligger. En viktig omständighet är att forskningsdirektorns personliga kontaktnät och ställning i den berörda delen av världen då starkt bidrar till att LPI:s verksamhet får legitimitet gentemot t.ex. de kyrkor som verkar i området. En sådan ordning medför också att LPI:s forskningsverksamhet inte stagnerar utan genom forskningsdirektorn tillförs nya impulser och perspektiv på den problematik som föreligger. Avsikten är alltså att forskningsdirektorn skall rekryteras från något annat land än Sverige och ofta även från en annan världsdel. Det är då också av betydelse att en tidsbegränsad anställning underlättar för vederbörande att få uppehålls- och arbetstillstånd samt ger en större anställningstrygghet för den aktuella tidsperioden än en anställning tills vidare.

Arbetsdomstolen gör följande bedömning.

Före 1982 års anställningsskyddslag hade Arbetsdomstolen i sin praxis slagit fast att en begränsning av anställningstiden kunde anses föranledd av arbetsuppgifternas särskilda beskaffenhet endast om dessa uppgifter till sin natur är

på något sätt tidsbegränsade (se t.ex. AD 1979 nr 148). Som redan framgått åsyftades med 1982 års lag bl.a. en viss utvidgning av utrymmet för tidsbegränsade anställningar.

Enligt Arbetsdomstolens mening ger utredningen följande bild av LPI:s verksamhet och forskningsdirektorns arbete. Verksamheten är ekumenisk och har en internationell prägel. Den är inriktad på bl.a. forskning i freds- och konfliktfrågor mot bakgrund av förhållanden i olika delar av världen. För såväl forskningens bedrivande som resultatet av forskningsinsatserna har det betydelse att forskningen har stöd och acceptans särskilt av de kyrkor som verkar i de aktuella områdena. Sådant stöd och acceptans främjas av om forskningsdirektorn har en egen ställning som forskare och ett eget nätverk i området. Ett syfte med befattningen är att innehavaren med jämna mellanrum skall bytas ut för att nya innehavare med sina speciella erfarenheter från olika delar av världen skall kunna påverka inriktningen av LPI:s forskning. Befattningen har också sedan år 1990 innehafts av utländska medborgare som alla har haft en tidsbegränsad anställning. I forskningsdirektorns arbete ingår att initiera, leda och samordna forskningen. Däremot bedriver forskningsdirektorn inte någon egentlig egen forskning.

Den bild utredningen sålunda visar av LPI:s verksamhet och arbetet som forskningsdirektor leder enligt Arbetsdomstolens mening till bedömningen att forskningsdirektorns arbete är av sådan natur som enligt förarbetena till anställningsskyddslagen medför att innehavaren av befattningen bör kunna bytas ut när den förutbestämda perioden har gått till ända. Det innebär att arbetet får anses vara av sådan särskild beskaffenhet som enligt 5 § första stycket första punkten anställningsskyddslagen medför att anställningen får tidsbegränsas.

Sammanfattningsvis innebär det anförda att Arbetsdomstolen finner att R.P:s tidsbegränsade anställning som forskningsdirektor vid LPI inte står i strid med bestämmelserna i anställningsskyddslagen. Som redan framgått har det i målet inte gjorts gällande att det mellan parterna skulle föreligga något kollektivavtal som skulle begränsa de möjligheter anställningsskyddslagen ger för tidsbegränsning av anställningsavtal. Med den bedömning Arbetsdomstolen gjort kan tidsbegränsningen inte heller anses strida mot god sed på arbetsmarknaden. Akademikerförbundets talan skall därför avslås. Vid denna bedömning finns inte anledning att gå närmare in på vad parterna i övrigt anför i målet.

Vid angivna utgång skall Akademikerförbundet som förlorande part förpliktas att ersätta arbetsgivarparterna för rättegångskostnader. Akademikerförbundet har överlämnat till Arbetsdomstolen att pröva skäligheten av den ersättning som yrkats för LPI:s eget arbete med tvisten. Mot bakgrund av den uppgivna timkostnaden för eget arbete kan konstateras att LPI har yrkat ersättning för nära 100 timmars eget arbete med tvisten. Med hänsyn till tvistens art och omfattning finner Arbetsdomstolen att ersättningen till LPI för eget arbete med tvisten skäligen bör bestämmas till 12 500 kr. I övrigt föreligger inte någon tvist om rättegångskostnaderna.

Domslut

Arbetsdomstolen avslår Kyrkans Akademikerförbunds talan.

Arbetsdomstolen förpliktar Kyrkans Akademikerförbund att ersätta Arbetsgivaralliansen Branschkommitté Ideella och Idéburna Organisationer samt Stiftelsen Liv och Fred Institutet för rättegångskostnader med åttiosjutusen-trehundrafyrtiotvå (87 342) kr, varav 72 000 kr utgör ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen på det förstnämnda beloppet från dagen för denna dom till dess betalning sker.

Ledamöter: Lars Johan Eklund, Marianne Jenryd, Ingemar Källberg, Charlott Richardson, Ylva Tengblad, Göran Karlsson och Lars-Erik Klason.
Enhälligt.

Sekreterare: Aneta Blåder